

A forma ragadja meg először a tekintetet

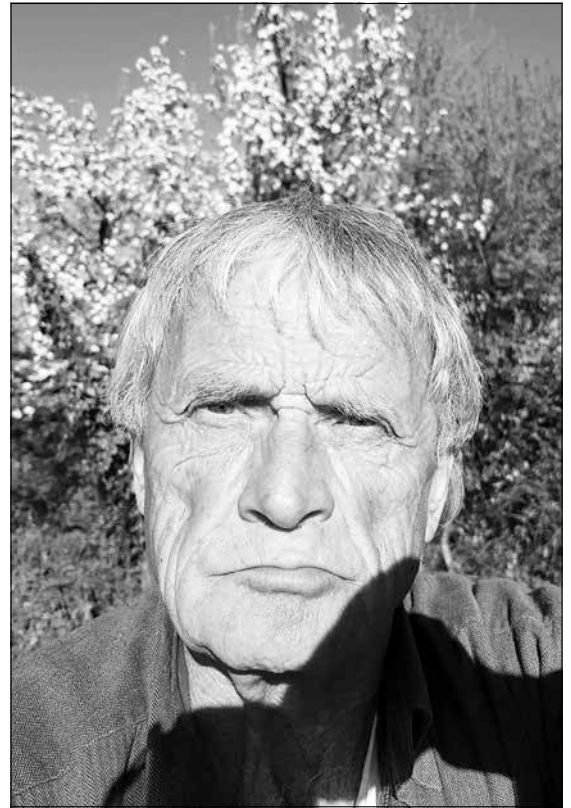
A sok mellékágazatot tömörítő képzőművészet legfiatalabbnak mondható ága a formatervezés, „hétköznapi” nevén a dizájn (design). Sokan emlegetik, de behatóan a lényegét kevesen tudnák meghatározni. Pedig ahogy a **Bihari Barna** okleveles formatervezővel folytatott beszélgetésből kiderül, világviszonylatban körülbelül száz-, nálunk pedig éppen ötvenesztendős már ennek a szakmának a felsőfokú képzése is.

– *Hogyan alakult ki a formatervezés mint önálló képzőművészeti ág? Hatással volt rá talán valamilyen külső kényszer?*

– Kényszerről éppen nem beszélhetünk, semmiképpen sem agresszív ráhatásról, talán csak a változó divat hatásáról. Tudatosan az 1920-as években indult Svédországból, majd a Bauhaus építészeti stílusirányzat környezetéből annak kapcsán, hogy a századelő túlcifrázott szecessziós stílusát igyekeztek egyszerűsíteni, racionalizálni és a később mindenütt, így nálunk is elterjedt és közismert dobozszerű tömbházformák felé irányítani. Röviden te-

Bihari Barna
formatervező
oktatta is
a szakmát

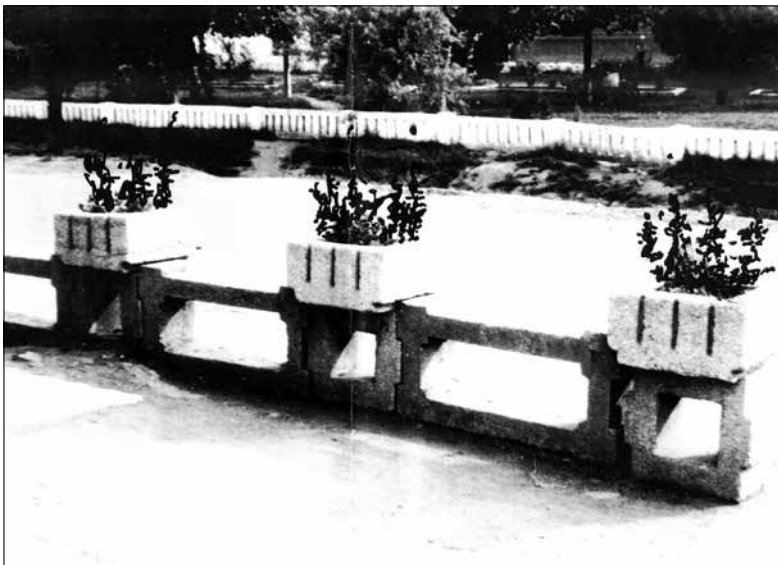
Térplasztika
Bihardiőszegen

hát az épített környezetből indult azzal a céllal, hogy rendeltetészerűen alkossák meg az új épületek környezetét.

– *Értsem úgy, hogy hasonlított valamelyest a kert- és/vagy parképítéshez?*

– A kertépítés csak nálunk tűnhet újabb keletűnek, hiszen ha az angolparkokra vagy a versailles-i parkra gondolunk, kiderül, hogy jó pár száz éve foglalkoztak már vele. De az építkezési formatervezésről a mindennapi életünkben jelentős szerepet játszó tárgyakra átterjedt formatervezés akkor kezdődik, amikor erősen beindul az ipari termelés, vagyis már nem kis, kézműves egységekben gyártják az egyedi darabokat, hanem nagy sorozatban, a gyárakban. Mint szakma viszont talán még most sincs pontosan behatárolva, az sem, hogy mikor is vált el pontosan az építészettől, úgyhogy ha az építész, az alkotó és a művész közt mozgó szakmának tekintjük, nem hibázunk.

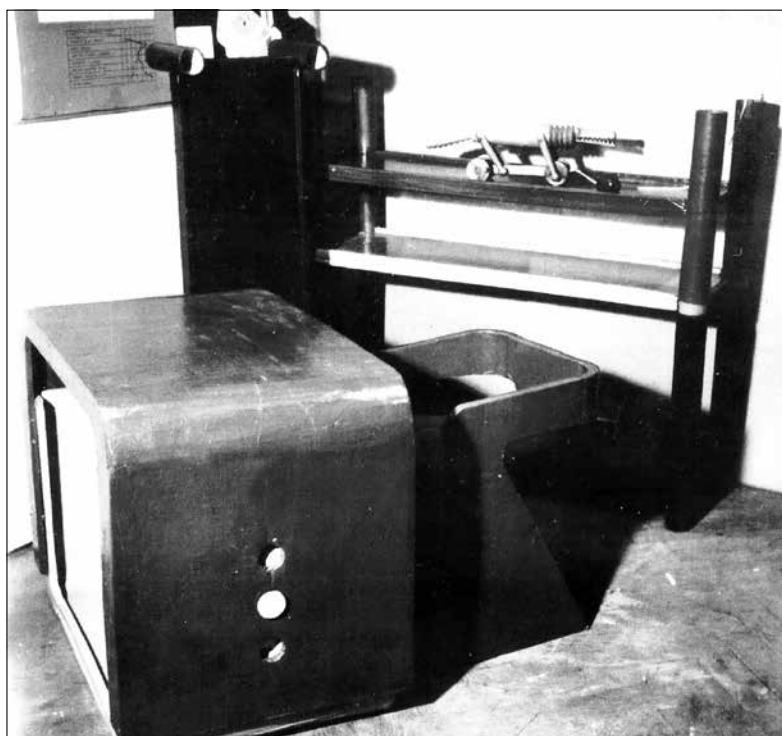

Világháborús
emlékmű
Biharkeresztesen

– És mikor vált szükségessé a külön szak-
ként való egyetemi tanítása?

– A nyugati országokban már az első világ-
háború után, az északi országokban a '20-as,
'30-as években, de a kelet-európai térségben
csak a '60-as, '70-es években kezdődött. Elő-
ször az oroszoknál jelent meg, nálunk a bu-
karesti egyetemen az első évfolyam 1969-ben
indult, Kolozsváron pedig '70-ben. Ezt végez-

Gyermekbútor

tem el én is, tehát a második hazai évfolyam
voltunk a bukaresti után.

– Volt az egyetemet megelőzően hajlama
az akkor még nálunk nem is létező, „majd-
nem” műszaki pálya választására?

– Egyértelműen igen. A kreativitással,
mondhatni, együtt születtem, hiszen még alig
tudtam késsel-villával enni, de bicskával már
faragtam nagymamám számára a padlizsán
feldolgozásához elengedhetetlen fakéseket.
Hat-hét évesen repülőmodelleket is készítet-
tem, gumimotoros repülőket.

– És az nem merült fel, hogy mérnök le-
gyen?

– Nem, mert a matematika nem tartozott
a kedvenceim közé. És valószínűleg világszer-
te is ezért lett a formatervezés a képzőművé-
szet ága, hogy ne kelljen a képzés során föltét-
lenül a magas matematikától függővé válnia.
A művészi pálya iránti tudatos elköteleződés
nagyjából tizennégy éves koromban kezdő-
dött, a középiskolát – ugyancsak az első széri-
ában – 1962-től a művészeti líceumban végez-
tem, az egyetemre pedig ötödik próbálkozásra
jutottam be. Akkoriban a felvételin húszan,
huszonötven voltunk egy helyre, amikor beju-
tottam, akkor éppen huszonheten. Közben
tervezési technikusként tanultam, ami termé-
szetesen a javamra vált, és végeredményben

(folytatás a következő oldalon)

A forma ragadja meg először a tekintetet

(folytatás az előző oldalról)

➤ ez a kissé elhúzódo felvételizgetés is, hisz akkor indult be a design szak Kolozsváron.

– Az egyetem elvégzése után hogyan alakult a pályája?

– A diplomámnak szóról szóra megfelelően, vagyis ipari formatervező lettem: tizenhárom éven át dolgoztam a háztartási gépeket gyártó nagyváradi Metalica vállalatnál. Kávéfőzőket, szagelszívót, elektromos edényeket gyártottunk. Reklámra nem volt pénz, ezért nem állítottunk össze termékkatalógust, de az ipari kiállításokon mindig részt vettünk, és díjakat is nyertünk. Abban az időben az egyik legfontosabb szempont volt az iparban, hogy importanyagból semmiféle terméket sem szabad tervezni, mert az megemelte volna az előállítási árat. Ez ugyan nem volt publikus, de nem csak a közvetlenül érintettek tudtak róla, s így az is majdnem mindenkinek világos volt, hogy a végtermék – az esetleg kevésbé jó alapanyag miatt – nem lehetett versenyképes olyan gyártmányokkal, amelyek jobb minőségű anyagokkal dolgoztak. Ennek ellenére

Egyedi tervezésű ékszer

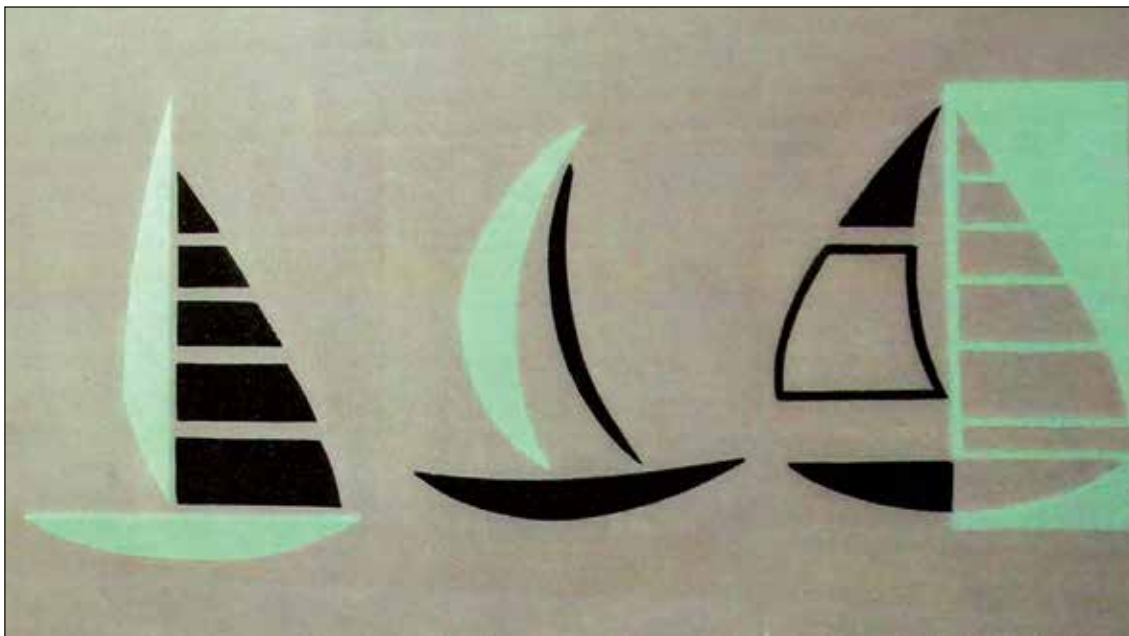
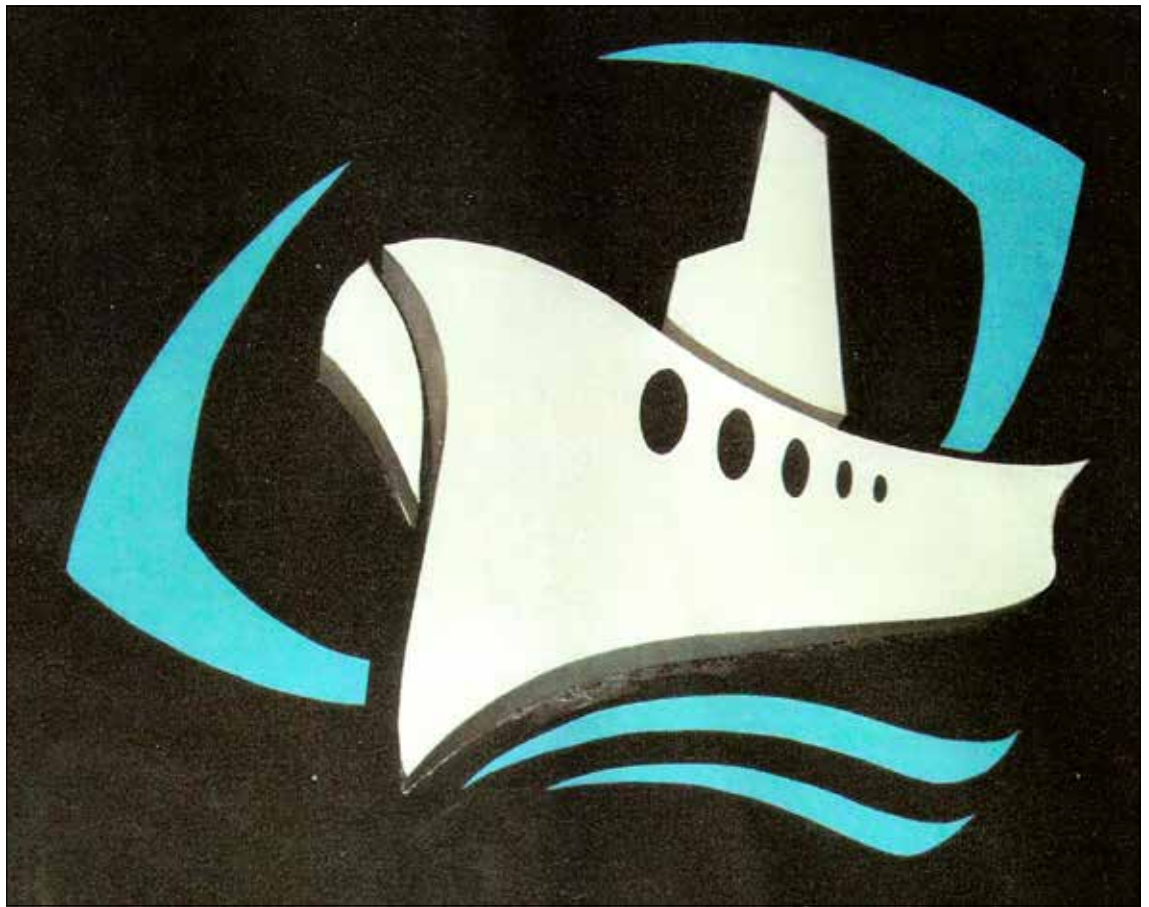
Ékszerkészítéssel is foglalkozik

voltak sikeres vállalatok, például a nagyváradi bútorgyár, amely sokat dolgozott exportra a jó minőségű faanyagnak köszönhetően. Előfordult új anyagok felfedezése is, ami a magas árakat letörte. A Metalica után, tanítottam a váradi egyetemen, ugyanis közben itt is beindult a képzőművészeti oktatás, és képzett oktatószemélyzet hiánya miatt hívtak meg. Tizennégy évet oktattam ipari formatervezést, s bár az évek során sok hallgató morzsolódott le, büszke vagyok a volt diákjaimra, akik közül többen is jól érvényesültek, munkáik nagyrészt vendéglátóipari egységek belső terében láthatók.

– A művészeti alkotásról ezek szerint lemondott?

– Nem, dehog. Művészeti tervezéssel is foglalkozom, nagy kihívás volt a látványtervezés, illetve a városi térplasztika. Diószegen és Biharkeresztesen is vannak munkáim. Rokonszakma továbbá a grafikai dizájn, a síkbe-

Alkalmazott grafika

Arculatterv

li arculattervezés, legújabbán pedig ékszertervezéssel és -készítéssel is foglalkozom. Utóbbi épp ellentéte a térplasztikának, úgyhogy elmondhatom: a végletek között mozgok, a miniatúrtól a monumentálisig. A lényeg az, hogy soha nem ülök tétlenül, mindig találok tennivalót, amibe a kertészkedés és a legújabb hob-

bi, a különböző bőrtáskák készítése vagy régi darabok regenerálása is belefér. De mindenképp a formánál maradok, hisz végeredményben a forma az, ami elsősre megragadja a tekintetet, a lényeg keresése majd csak azután következik.

Molnár Judit